

تولید نوشتاری
[نگارش]

کلودت کورنر/پاتریشیا ماری ریموند
کلود ژرمن

نوید اعطار شرقی
عصریات علمی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین
لا علیخانی

www.ketab.ir

FSC PEFC
FSC C019863 PEFC/05-33-134

Paper from well managed forests
and controlled sources

کاغذ این کتاب از جنگل‌ها و منابع
کاملاً مدیریت شده تهیه شده است.

از مجموعه آموزش زبان‌های خارجی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه :

عنوان و نام پدیدآور :

مشخصات نشر :

مشخصات ظاهری :

شابک :

وضعیت فهرست نویسی :

یادداشت :

موضوع :

موضوع :

شناسه افزوده :

شناسه افزوده :

شناسه افزوده :

شناسه افزوده :

رده بندی کنگره :

رده بندی دیویی :

شماره کتابشناسی ملی :

کورنر، کلودت Cornaire, Claudette

تولید نوشتاری (نگارش) / کلودت کورنر، پاتریشیا ماری ریموند؛

ترجمه نوید اعطارش / لیلیا علیخانی.

تهران: نشر خاموش، ۱۳۹۶

۱۶۴ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

۹۷۸-۶۰۰-۸۳۳۰-۳۵-۶

فیبا

عنوان اصلی: La production écrite

نگارش علمی و فنی -- راهنمای آموزشی

Technical writing -- Study and teaching

ریموند، پاتریشیا مری

Raymond, Patricia Mary

اعطارش شرقی، نوید، ۱۳۴۹، مترجم

علیخانی، لیلیا، ۱۳۵۳، مترجم

۱۳۹۶ ت ۹ ک/ ۷۱۱ T

۸۰۸/۶۶۵

۴۶۷۶۸۶۱

این کتاب ترجمه‌ای از
La production écrite
است.

این کتاب ابتدا در کانادا و در مجموعه‌ی «Le point sur» زیر نظر
کلود ژرمن و سپس در فرانسه در مجموعه‌ی
«Didactiques des langues étrangères» زیر نظر روبرگالیسون
چاپ شده است.

خاموش

نام کتاب: تولید نوشتاری [نگارش] مولف: کلودت کورنر، پاتریک مارش، ریموند

ترجمه: نوید اعطارشرقی و لیلا علیخانی

ویراستار ادبی: عاطفه جلال‌پور

چاپ / شمارگان: اول ۱۳۹۶ / ۳۰۰؛ قطع: رقعی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سراج / مجتمع چاپ رضوی

طرح جلد و صفحه‌آرایی: مجید شمس‌الدین

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۳-۳۵-۶

کلیه حقوق این اثر برای نشر خاموش محفوظ است.

ارتباط با نشر خاموش: ۰۹۱۳۱۷۸۱۹۲۰ / ۰۹۱۲۰۱۷۸۱۹۴

www.khamooshpub.ir

khamooshpub@gmail.com

[telegram.me /khamooshpubch](https://t.me/khamooshpubch)

۱۱	پیشگفتار مجموعه
۱۳	پیشگفتار مترجمان
۱۵	سخن نویسندگان
۱۷	بخش اول، نگاهی به گذشته
۱۹	فصل اول: جایگاه تولید نوشتاری در چند رویکرد آموزشی
۲۰	الف) رویکرد دستور - ترجمه
۲۱	ب) رویکرد شنیداری - گفتاری
۲۴	ج) رویکرد انتخابی دیداری - شنیداری
۲۶	د) رویکرد شناختی
۲۹	ه) رویکرد ارتباطی
۳۳	بخش دوم: سنتز
۳۵	فصل دوم: سازمان حافظه و عملکرد در پردازش اطلاعات
۶۳	الف) سه سطح حافظه
۳۹	ب) انواع دانش یا دانسته‌های ذهنی
۴۵	فصل سوم: الگوهای تولید زبانی
۴۶	الف) یک الگوی خطی
۴۷	ب) الگوهای غیر خطی
۴۷	۱- مدل هایس و فلاور
۹۴	۲- مدل های بریترو و اسکاردامالیا
۱۵۰	۳- الگوی دشن
۸۵	ج) الگویی برای نگارش به زبان دوم
۵۸	الگوی موآران
۶۳	فصل چهارم: گذر از درک به بیان در زبان مادری
۶۴	الف) انواع متن

۶۴	۱. تولید متون روایی
۷۶	۲. تولید متون اطلاع رسان
۶۹	ب) یادگیری عناصر نحوی
۶۹	طول جملات و علائم انسجام
۲۷	ج) یادگیری فرایندهای روانشناختی
۷۵	فصل پنجم: توانایی‌ها و راهبردهای یک نگارنده‌ی خوب در زبان اول و زبان دوم
۷۶	الف) توانایی و راهبرد در زبان مادری
۷۷	۱- توانایی‌ها
۷۷	۲- راهبردها
۹۷	ب) چند راهبرد در زبان دوم
۱۸	ج) الگوهای یادگیری راهبرد
۸۲	۱. پرسشنامه در مورد راهبردهای نوشتاری
۸۵	فصل ششم: نگارش به زبان دوم
۶۸	الف) ویژگی‌های متون نوشته شده به زبان دوم
۸۶	۱- متن‌های کوتاه‌تر
۸۶	۲- دایره‌ی واژگانی محدود
۶۸	۳- نحو ساده
۸۷	۴- خطاهای بیشتر
۸۸	ب) فرایندهای نوشتاری در زبان دوم
۸۸	۱- مدت زمان نگارش طولانی‌تر
۸۸	۲- فهرستی از راهبردهای محدود یا نامناسب
۸۹	۳- توانش زبانی محدود
۱۹	ج) پیشرفت نگارش به زبان دوم در سطح جمله
۷۹	فصل هفتم: مطالعات متن‌پژوهی
۷۹	الف) پژوهش‌های متنی نظری در زبان مادری
۴۰۱	ب) مطالعات نظری انجام شده در مورد مقابله‌ی بلاغت و شیوایی در زبان دوم

فصل هشتم: برخورد با خطاها در زبان دوم.....	۱۰۷
الف) تعریف خطای نوشتاری.....	۱۰۷
ب) تصحیح مستقیم.....	۱۰۸
ج) تصحیح «راهدردی».....	۱۱۱
فصل نهم: اقدامات آموزشی.....	۱۱۳
الف) برنامه‌ریزی.....	۱۱۶
۱. آنالیز اوضاع ارتباط.....	۱۱۶
۲. جستجوی مستندات.....	۱۱۷
۳. آماده‌سازی ساختار متن‌ها.....	۱۱۹
۴. طرح کلی، ویژگی‌های مهم یک متن.....	۱۳۱
ب) عمل نوشتن.....	۷۳۱
۱. دستورالعمل نگارش.....	۱۳۷
۲. چگونه انشا بنویسیم.....	۱۴۰
ج) بازبینی.....	۱۴۳
د) نقش رایانه در آموزش نگارش.....	۱۴۸
بخش سوم، چشم‌انداز پژوهش‌های آتی.....	۱۵۳
فصل دهم: چند گرایش تکمیلی نوین.....	۱۵۵
منابع.....	۱۶۱

پیشگفتار چارچوب

آموزش زبان‌ها، قدمتی بسیار دیرین دارد و به عقیده‌ی کلود ژرمن^۱ به پنج هزار سال قبل بازمی‌گردد. در قرن بیستم، با جریان پیشرفت سریع علم و فن‌آوری، آموزش زبان نیز دستخوش تحولات و دگرگونی شد. رویکردهای گوناگونی برای آموزش مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی در سالیان متخصّصان این علم ارائه و تجربه شد. این روند در قرن حاضر نیز ادامه دارد. در مسی بین تحولات، همواره بین شیوه‌های قدیمی و رویکردهای جدیدتر کشمکش‌هایی وجود داشته است. باری همان‌طور که آلبرت راش^۲، زبان‌شناس آلمانی بیان می‌کند «هر پدیده‌ی مدرنی در گذر زمان به پدیده‌ی قدیمی تبدیل می‌شود و این چرخه همچنان ادامه دارد...»

این‌ها همه براین نکته دلالت می‌کنند که تحولات و پیشرفت‌های علمی به نوعی تکمیل‌کننده‌ی دستاوردهای پیشین هستند و گذشته و حال، زمینه‌ای برای پیشرفت‌های آینده می‌باشند. به عنوان نمونه می‌توان به این مورد اشاره کرد که

1. Germain, Claude. 1993. *évolution de l'enseignement des langues: 5000 ans d'histoire*. Paris, France: CLE International.
2. Raasch, Albert. 2001. *Didactique « langue-culture-impact »: une didactologie nouvelle?*. *Ela. Etudes de la linguistique appliquée*, 123-124(3), 349-356. <http://www.cairn.info/revue-ela-2001-3-page-349.htm>.

پس از ظهور رویکرهای جدید آموزشی در قرن بیستم، آموزش دستور (به شیوه‌ی دستور-ترجمه) کاملاً کنار گذاشته شد، اما پس از گذشت چندین سال، متخصصان آموزش زبان دوباره به آموزش دستور، البته با روش‌هایی علمی‌تر روی آوردند.

زبان، محمل اندیشه است و در نتیجه رابطه‌ی تنگاتنگی با فرهنگ و بینش افراد اقوام دارد. هر زبان ویژگی‌های خود را دارد. در ایران اکثر منابع آموزش زبان از زبان انگلیسی ترجمه شده یا براساس منابع انگلیسی تالیف شده‌اند و این مسئله نوعی محدودیت در بینش را به همراه داشته است. لذا جای آن دارد که مترجمان زبان‌های مختلف، منابع آموزشی معتبر را به فارسی ترجمه کنند تا استادان، پژوهشگران و دانش‌آموزان با عقاید و تفاسیر گوناگون آشنا شوند.

در همین خصوص، بنابه درخواست مدیر محترم نشر خاموش تصمیم گرفتیم با کمک همکاران و مترجمان زبان فرانسوی تعدادی از کتاب‌های معتبر و بسیار سودمند آموزش زبان را در قالب مجموعه‌ای به نام «آموزش زبان و مهارت‌های زبانی» به فارسی ترجمه کنیم تا در اختیار علاقمندان این حوزه قرار گیرد.

چند عنوان اول از مجموعه‌ای تحت عنوان "Didactique des langues etrangeres" انتخاب شده‌اند. مجموعه‌ی بسیار ارزشی که زیر نظر روبرت گالیسون^۱، یکی از استادان ممتاز آموزش زبان، توسط انتشارات CLE International در فرانسه چاپ شده است. نویسندگان کتاب‌ها همگی استادان و متخصصان برجسته‌ی این حوزه هستند. برخی از عناوین قبلاً در مجموعه‌ی "Le Point sur..." زیر نظر کلود ژرمن، استاد برجسته‌ی آموزش زبان، در کانادا به طبع رسیده بود.

به عقیده‌ی این جانب کتاب‌های انتخاب شده بسیار سودمند هستند و خواندن آنها را به استادان و دانشجویان رشته‌های زبان‌شناسی، آموزش زبان، آفا و همچنین مدرسان زبان توصیه می‌کنم.

دکتر نوید اعطار شرقی

دبیر علمی مجموعه

پیشگفتار مترجمان

امروزه، ویژگی و اهمیت نوشتن و نگارش بر هیچ کس پوشیده نیست. نوشتن، مهارتی است که می‌توان آن را موثرترین شیوه‌ی ارتباطی در دنیای کنونی و در فضای رسانه‌ای نوین به شمار آورد. جدا از جنبه‌ی هنری-ادبی نوشتن، تاثیر یک متن خوب تبلیغاتی برای معرفی کالایی تجاری، نگارش خوب متن کتاب‌های آموزشی، روان و قابل فهم بودن دستورالعمل‌ها یا دفترچه‌های راهنما، ظرافت و تاثیرگذاری یک رایحه‌ی سیاسی و موارد بسیار دیگر که می‌توان در این زمینه برشمرد، همه و همه، بر اهمیت و تاثیر نوشتن و نوشتار بر زندگی ما دلالت دارند.

هرچند این دیدگاه، این شناختی، کودک، مهارت نوشتن را دیرتر از سایر مهارت‌های زبانی (شنیدن، سخن گفتن، خواندن)، یعنی در مدرسه و به تدریج کسب می‌کند، باری از آن پس این مهارت به اساسی‌ترین بُعد تحصیلی و حتی کاری وی در آینده تبدیل می‌شود. درخصوص اثبات ویژه و خاص بودن مهارت نوشتن همین بس که در مدرسه، شاگردان زیادی هستند که در دروس مانند ریاضی، علوم، فیزیک، شیمی و... نمرات خوبی کسب می‌کنند، اما در درس انشا ضعیف‌اند. در محیط‌های کاری نیز بسیاری از تحصیل‌کردگان برای نوشتن یک نامه‌ی اداری مشکل دارند.

در بحث آموزش زبان، نیاز به توسعه‌ی مهارت نگارش دوچندان است. در یادگیری زبان دوم یا زبان خارجی، وابستگی به نوشتار به ریشه در میان زبان‌آموزان با سنین بالاتر بیشتر خواهد بود، به این سبب که این فراگیران از نوع یادگیری زبان مادری نخواهد بود. وانگهی، با گسترش روزافزون اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، ارتباطات متنی در سطح دهکده‌ی جهانی رشد فزاینده‌ای داشته است. دانشجویان، پژوهش‌گران، استادان، متخصصان، مترجمان چه از جنبه‌ی علمی، تحقیقاتی یا آموزشی، و چه از نظر اداری یا تجاری یا جوانب دیگر به واسطه‌ی زبان خارجی با افراد، سازمان‌ها، شرکت‌ها و... در ارتباط هستند. این موارد ضرورت یادگیری و فراگیری نگارش به زبان دوم یا خارجی را نشان می‌دهد.

همانطور که می دانیم در علم آموزش زبان، مهارت های زبانی به دو دسته ی کلی مهارت های ادراکی و مهارت های بیانی (= تولیدی) تقسیم می شوند. و بدین ترتیب واژگان کلاسیک شنیدن، خواندن یا درک مطلب، (سخن) گفتن و نگارش، با اصطلاحات درک شنیداری^۱، درک نوشتاری^۲، بیان شفاهی^۳ و بیان نوشتاری^۴ یا همان تولید نوشتاری^۵ جایگزین می شوند.

در کنار کتاب های ارزشمندی که توسط استادان محترم در زمینه ی آموزش زبان به فارسی ترجمه شده است؛ کتاب های با ارزش زیادی نیز در خصوص انشاء نویسی یا نگارش فارسی به رشته ی تحریر درآمده است. اما این کتاب ها، بیشتر برای دانش آموزان فارسی زبان و نه عنوان کتاب کار نگارش نوشته شده اند که مثلاً آموزش نوشتن انواع نامه های اداری، تجاری و غیره و شیوایی و فصاحت نوشتن به فارسی را مدنظر داشته اند. در عوض برای دانشجویان زبان های خارجی کتاب های زیادی درمورد نگارش به زبان خارجی^۱ به تصال می کنند وجود دارد که توسط استادان محترم تدریس می شوند. باری، در حوزه ی آموزش/ یادگیری نگارش، کمبود کتاب هایی که از منظر علم آموزش زبان، به صورت تخصصی و نظری مسئله ی نوشتن را بررسی کرده، جوانب آموزشی و شناختی موضوع را مورد کنکاش قرار دهد کاملاً آشکار است. کتاب حاضر با عنوان *la production écrite* (تولید نوشتاری) یکی، از کتاب های دانشگاهی مرجع در نوع خود به شمار می آید و چندین بار در کانادا و فرانسه تجدید چاپ شده است. ویژگی کتاب از نظر پرداختن مستقل به مسئله ی تولید نوشتاری به مثابه ی شاخه ای از علم آموزش زبان و همچنین نتایج چشم گیری که از به کارگیری توصیه ها و نکات کتاب حاضر در کلاس نگارش زبان فارسی به خارجیان و زبان فرانسوی به ایرانیان برای مترجم حاصل شد، انگیزه ی

1. compréhension orale
2. compréhension écrite
3. expression orale
4. expression écrite
5. production écrite

ترجمه‌ی آن را به وجود آورد تا محتوای آن در اختیار همکاران و دانشجویان گرامی قرار بگیرد.

در این اثر، نویسندگان، نظریات و پژوهش‌های صاحب‌نظران آموزش زبان و نگارش را در سیر تحولات رویکردهای آموزشی تاثیرگذار بر تولید نوشتار بررسی می‌کنند و راهبردهای حاصل از پژوهش‌های صورت‌گرفته برای توسعه‌ی مهارت بیان نوشتاری را ارائه می‌کنند که هم برای استادان زبان‌های خارجی و هم برای دبیران، معلمان درس نگارش و انشاء فارسی بسیار سودمند و مفید است.

در آخر جای آن دارد از آقای پروفسور کلود ژرمن به خاطر پاسخ به برخی سوالات متنی و خانم حبیب‌الله در ترجمه‌ی بخشی از کتاب ما را باری کردند و همچنین آقای شمس‌الدین مدرسترم نشر خاموش تشکر کنیم.

بی تردید این کتاب باری را اشتباهات احتمالی نیست. لذا از عزیزانی که کتاب را می‌خوانند، تقاضا می‌کنیم دیدگاه‌ها، پیشنهادات و انتقادات خود را ارائه کنند تا در چاپ‌های بعد اعمال گردد.

دکتر نوید اعطار شرقی

لیلا علیخانی

سخن نویسندگان

نوشتن فرایند پیچیده‌ای است و هدایت زبان‌آموزان برای دستیابی به اکتساب توانش در بیان نوشتاری کار ساده‌ای نیست. چگونه می‌توانیم برخورد و ارتباط بین نگارنده و متن را میسر سازیم؟ چگونه می‌توان امکان کسب دانشی را برای زبان‌آموزان فراهم کرد تا هنگام نوشتن از آن بهره‌جویند؟

برای درک بهتر ساز و کارهای بنیادینی که در اکتساب توانش نگارشی نقش اساسی دارند باید نگاهی گسترده و کلی به مسئله داشت. از این رو، در بخش اول کتاب با عنوان «نگاهی به گذشته»، پس از مرور جایگاه تولید نوشتاری در پنج رویکرد مهم آموزش زبان (یعنی رویکردهای دستور-ترجمه، شنیداری-گفتاری، ساختاری

کلی دیداری- شنیداری، شناختی و ارتباطی) ضمن توجه هم‌زمان به نگارنده و متن، سهم پژوهش در زبان مادری و زبان دوم را بررسی خواهیم کرد و از این طریق در بخش دوم یعنی بخش «سنتز» داده‌ها تأملی خواهیم داشت بر موضوعاتی همچون سازمان حافظه و عملکرد آن در پردازش اطلاعات، الگوهای تولید زبانی، گذر از درک به بیان در زبان مادری، توانایی‌ها و راهبردهای نگارنده‌ی خوب در زبان، درسی و زبان دوم، و بالاخره نگارش به زبان دوم. در خصوص مطالعات متن پژوهشی، گزارشی از پژوهش‌های مهم این زمینه در فصل هفتم ارائه شده است.

در حال حاضر درباره‌ی اینکه چه متنی را باید متنی خوب [نگاشته شده]، بنامیم توافق نظر نیست و این موضوعی است که در فصل هشتم مطرح می‌کنیم (برخورد با خطاها در زبان دوم).

در فصل مربوط به اقدامات آموزشی که بر داده‌های پژوهشی متمرکز است، مجموعه‌ای از فعالیت‌های سخی بر مطالعاتی متون پیشنهاد می‌شود (یعنی خواندن).

همان طور که در بخش سوم، با عنوان «چشاندن پژوهش‌های آتی»، اشاره می‌کنیم، نگارش مستلزم فعالیت‌های شناختی «پیش از نوشتن» و ضروری است که به نقش و عملکرد این نظام پیچیده که هنوز همه‌ی رازهای آن شناخته نشده است، بپردازیم.

ایجاد فضای اطمینان و اعتماد به نفس، آموختن تأمل در ماهیت اولیه‌ی متن به زبان آموزان، اقدام در جهت انطباق و سازگاری فعالیت خلاق زبان‌آموزان با الزامات نگارش، پذیرش اینکه خطاهای املایی در درجه‌ی دوم اهمیت قرار بگیرند و ارزیابی بهتر سختی تکلیف پیشنهادی، همه و همه، اقداماتی هستند که کسب دانش و میل به نوشتن را در کلاس زبان تسهیل می‌کنند.

کلودت کورنر

پاتریشیا ماری ریموند